

POSTANOWIENIE

Dnia 14 sierpnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Krajewski

w sprawie w postępowaniu upadłościowym dłużniczki B. K.
osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 14 sierpnia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej upadłej
od postanowienia Sądu Okręgowego w R.
z dnia 12 czerwca 2019 r., sygn. akt [...],

- 1. odrzuca skargę kasacyjną,**
- 2. oddala wniosek o przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej upadłej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3. odrzuca wniosek syndyka masy upadłości o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 24 maja 2018 r. Sąd Rejonowy w P. umorzył postępowanie upadłościowe osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej – B. K.-B. Zażalenie upadłej na to postanowienie Sąd Rejonowy odrzucił postanowieniem z 29 listopada 2018 r. ze względu na uchybienie terminu do wniesienia zażalenia. Zaskarżonym skargą kasacyjną postanowieniem z 12 czerwca 2019 r. Sąd Okręgowy w R. oddalił zażalenie upadłej na postanowienie z 29 listopada 2018 r.

Pismami z 9 i 13 sierpnia 2019 r. upadła wniosła o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie adwokata z urzędu do sporządzenia skargi kasacyjnej w postępowaniu upadłościowym. Postanowieniem z 22 sierpnia 2019 r. referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w P. zwolnił upadłą od kosztów sądowych w całości i ustanowił dla niej adwokata z urzędu do sporządzenia skargi kasacyjnej.

Pełnomocnik z urzędu wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej, a nadto wniósł o uchylenie w całości postanowienia z 12 czerwca 2019 r. oraz poprzedzającego je postanowienia z 29 listopada 2018 r. i o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej dłużnicze z urzędu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną syndyk masy upadłości dłużniczki wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej w całości, a także o zasądzenie na rzecz syndyka kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 223 ust. 1 Prawa upadłościowego (dalej „pr.up.”) w postępowaniu upadłościowym od postanowień sądu drugiej instancji skarga kasacyjna nie przysługuje, chyba że ustawa stanowi inaczej. Zgodnie z art. 491¹⁷ pr.up. (w wersji mającej zastosowanie do postępowania upadłościowego dłużniczki) w postępowaniu upadłościowym wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej skarga kasacyjna przysługuje od postanowienia sądu drugiej instancji o ustaleniu planu spłaty wierzycieli albo umorzeniu zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli.

W tym stanie rzeczy skarga kasacyjna upadłej na postanowienie Sądu Okręgowego w R. z 12 czerwca 2019 r. była oczywiście niedopuszczalna, gdyż postanowienie oddalające zażalenie upadłej na postanowienie w przedmiocie odrzucenia zażalenia nie należy do żadnej z wymienionych dwóch kategorii orzeczeń. Z tej przyczyny skarga podlegała odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c.

W konsekwencji powyższego rozstrzygnięcia oddaleniu podlegał wniosek pełnomocnika upadłej z urzędu o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej w postępowaniu kasacyjnym z urzędu, gdyż pełnomocnik

nie dostrzegł oczywistej niedopuszczalności skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie. Należy przy tym mieć na uwadze, że upadła została pouczone, iż na postanowienie z 12 czerwca 2019 r. nie przysługuje żaden środek zaskarżenia (k. 609). Pomimo ustanowienia pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi kasacyjnej, co nastąpiło postanowieniem z 22 sierpnia 2019 r. wydanym przez referendarza sądowego (k. 658), prawidłowo wykonujący swoje obowiązki pełnomocnik powinien złożyć opinię o braku podstaw do sporządzenia skargi (art. 118 § 5 k.p.c.). Wniesienie oczywiście niedopuszczalnej skargi kasacyjnej nie może zostać uznane za udzielenie pomocy prawnej i nie uzasadnia przyznania od Skarbu Państwa wynagrodzenia ustanowionemu przez sąd pełnomocnikowi (zob. postanowienia SN z 18 grudnia 2007 r., III CSK 336/07; z 11 maja 2011 r., II CSK 699/10; z 2 grudnia 2011 r., III CZ 69/11; z 10 stycznia 2013 r., II CNP 67/12; z 10 października 2013 r., III CZ 52/13; z 30 stycznia 2015 r., IV CSK 445/14; z 14 stycznia 2016 r., II CSK 374/15; z 15 czerwca 2016 r., V CNP 85/15).

Wniosek syndyka o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy uznał za niedopuszczalny, gdyż syndyk nie może zostać uznany za uczestnika *sensu stricto* postępowania w przedmiocie umorzenia postępowania upadłościowego. Jak wskazuje na to systematyka ustawy - Prawo upadłościowe, uczestnikami postępowania upadłościowego są co do zasady wyłącznie upadły oraz wierzyciele (zob. część I tytuł IV dział III pr.up., natomiast syndykowi poświęcono osobny dział II wymienionej jednostki redakcyjnej). Syndyk jest pozasądowym organem postępowania upadłościowego (por. wyrok SN z 21 sierpnia 2013 r., II CSK 707/12, OSNC 2014, nr 4, poz. 48), który uczestniczy w jego prowadzeniu, wykonując określone prawem czynności pod nadzorem sędziego-komisarza. Co oczywiste, status organu postępowania upadłościowego, w tym również organu pozasądowego, jest istotowo odmienny od statusu jego uczestnika. Charakter zadań syndyka pozwala na porównanie ich raczej do zadań wykonywanych przez sąd upadłościowy i sędziego-komisarza (zob. podobnie SN w uchw. z 16 grudnia 2005 r., III CZP 110/05, OSNC 2006, nr 12, poz. 203) niż przez wierzyciela lub upadłego. Tak samo jak sędzia-komisarz i sąd, syndyk co do zasady nie ma w postępowaniu upadłościowym własnych interesów,

w związku z czym powinien pozostawać neutralny w stosunku do uczestników postępowania i nie może angażować się po stronie któregośkolwiek z nich.

Należy przy tym zaznaczyć, że pozycja prawna syndyka w niniejszym postępowaniu jest znacząco różna od pozycji, którą zajmuje on jako zastępca pośredni upadłego w sprawach dotyczących masy upadłości (por. art. 160 ust. 1 pr.up.). Na gruncie procesowym syndyk jest wówczas stroną w postępowaniach dotyczących masy upadłości, które prowadzi na rzecz upadłego, lecz w imieniu własnym (art. 144 ust. 2 pr.up.). W takich postępowaniach kwoty zasądzone na rzecz syndyka od innych ich uczestników powiększają masę upadłości, zarówno w odniesieniu do należności głównych, jak i kosztów procesu.

Postępowanie niniejsze należy również odróżnić od postępowań, w których osoba powołana na stanowisko syndyka realizuje swój własny interes, żądając należnego jej wynagrodzenia (por. art. 166 ust. 6 pr.up.), albo występując w postępowaniu w przedmiocie odwołania syndyka, udzielenia mu upomnienia lub nałożenia na syndyka grzywny (art. 172 ust.1 pr.up.). Charakterystyczne jest przy tym, że we wskazanych przypadkach ustawodawca wyraźnie przewidział prawo syndyka do złożenia zażalenia na postanowienia sądu lub sędziego-komisarza. Podobnie, na zasadzie wyjątku ustawodawca przewidział dla syndyka prawa i obowiązki uczestnika w toku postępowania wywołanego wniesieniem sprzeciwu od uznania lub odmowy uznania wierzytelności (art. 259 ust. 1b pr. up.), a także możliwość wniesienia zażalenia na postanowienie w przedmiocie sprzeciwu (art. 259 ust. 2 pr. up.). Takich wyjątkowych regulacji nie ma natomiast w odniesieniu do postępowania w przedmiocie umorzenia postępowania upadłościowego.

W toku wymienionego postępowania syndyk występuje we wspomnianym wyżej charakterze jako pozasądowy organ postępowania upadłościowego. Przewidziane zaś w art. 220 pr.up. doręczenie odpisu postanowienia wydanego na posiedzeniu niejawnym pełni wobec syndyka jedynie funkcję notyfikacyjną, podobnie jak przewidziane w art. 362 pr.up. doręczenie syndykowi postanowienia o umorzeniu postępowania, choć ten drugi przepis nie ma bezpośrednio zastosowania w niniejszej sprawie. W taki sam sposób odczytywać należy regulację art. 222 ust. 2 pr.up., który nakazuje doręczenie syndykowi odpisu

zażalenia. Skoro tak, nie powinno budzić wątpliwości, że korzystanie ze środków zaskarżenia, a także możliwość udziału w charakterze uczestnika w postępowaniu wywołanym ich wniesieniem przysługuje co do zasady tylko podmiotom posiadającym własny interes prawny naruszony orzeczeniem.

Osoba pełniąca funkcje syndyka otrzymuje z tytułu udziału w postępowaniu upadłościowym wynagrodzenie i zwrot wydatków. Udział syndyka w postępowaniu zażaleniowym nie uzasadnia przyznania mu zwrotu dodatkowych kosztów od podmiotu wnoszącego środek zaskarżenia. Dalsze rozstrzygnięcie co do kosztów poniesionych przez syndyka będącego organem postępowania upadłościowego, w tym w relacji do upadłego, uznać trzeba zatem za niedopuszczalne.

Jedynie marginalnie należy zauważyć, że zasadą jest to, iż nawet wierzycielom nie przysługuje prawo zwrotu kosztów poniesionych przez nich w postępowaniu upadłościowym (art. 233 pr.up.). Niewątpliwie wskazana regulacja powinna być rozpatrywana na gruncie ewentualnej zasadności wniosku o przyznanie takich kosztów wierzycielowi, jednakże wskazuje w sposób wyraźny, że o rozliczeniu kosztów postępowania kasacyjnego między upadłym a syndykiem nie może być mowy. W tym ostatnim przypadku z racji niedopuszczalności orzekania o kosztach między stroną - upadłym a organem postępowania - syndykiem.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.